

УДК 615.851

ВПЛИВ ПОЗИТИВНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ НА ВИРІШЕННЯ МІЖСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.

*І.Є. Савченко, викладач ВП Національного університету біоресурсів і
природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

У статті розглядаються основні причини виникнення міжособистісних конфліктів у підлітковому віці та розглядаються шляхи їх подолання за допомогою методу позитивної психотерапії.

Ключові слова: міжособистісний конфлікт, внутрішньоособистісний конфлікт, вікова криза, позитивна психотерапія, психотерапевтичний аспект, педагогічний аспект, андрагогічний аспект, соціальний аспект, між-культурної свідомість (крос-культурний аспект), інтер-дисциплінарний аспект.

Підлітковий вік - важкий час і для дітей, і для батьків. І ще не відомо, кому сутужніше. Батьки не знають, як поводитись з майже дорослими чадами:

забороняти чи дозволяти, а вчорашні діти намагаються самоствердитись самими різними способами. Цей період вважається самим конфліктним. У підлітковий період відбувається формування цінностей, усвідомлення себе як особистості, з'являються власні погляди на життя. Ця ще дитина бореться за свою волю з відчаєм юнацького максималізму: скандалами, сигаретами, алкоголем, відходом від дому і батьків. Насправді йому потрібна не стільки сама свобода, скільки визнання права самому приймати рішення. Тому головна порада батькам підлітків - поважайте у своїх дітях дорослих людей, тоді конфліктів у вашій родині буде набагато менше.

Підліткові, що переживає одну із самих гострих вікових криз, властивий конфлікт, викликаний суперечками із самим собою, самопізнанням, самоствердженням і спробами самореалізації. Цей внутрішній конфлікт виникає при невдоволеності життям, друзями, навчанням, стосунками з однолітками, невпевненістю в собі та через стреси.

Проблеми в різних сферах життя призводять до інших конфліктів:

- міжособистісний конфлікт виникає при спілкуванні індивідів з різними поглядами, цілями й характерами, їм складно знайти спільну мову;
- конфлікт між індивідом і групою виникає, якщо особистість займає позицію, що відрізняється від позицій групи, наприклад, весь клас зриває урок, а один підліток залишається в класі - його стосунки з класом будуть конфліктними, тому що він іде проти групи;
- міжгруповий конфлікт виникає через протиріччя та ідейні установки (не обов'язково реальні) двох різних груп.

Початок підліткового періоду пов'язаний з фізіологічними змінами. І це неминуче позначається на поведінці і взаємодії з оточуючими. Вступають у справу фізіологічні і гормональні процеси, пов'язані з інтенсивним дозріванням організму. Але проблеми фізіології загострюються кризами з попередніх стадій розвитку підлітка. Такі прояви, як відділення себе від батьків і їх опіки, ініціатива, хвороблива реакція на критику, - це потреба самому розпоряджатись власним життям. З'являється конфлікт, що заснований на попередній кризі розвитку 7 років (компетентність або неуспішність). Якщо в період початкової школи у дитини сформувалася така якість, як компетентність, їй легше адаптуватися в нових умовах, тому що у такого підлітка вже досить стійкі інтереси і прагнення. Якщо ж із цього віку дитина винесла "неуспішність", виникне конфлікт, пов'язаний з адаптацією до нового стану. Плюс вся ситуація відбувається на тлі того, наскільки батьки і найближче оточення підлітка готове сприйняти і зрозуміти його проблеми.

Внутрішній конфлікт проявляється у підлітка впаданням в крайнощі. То він міркує і поводить себе як зовсім дорослий, то, раптом, без всякої видимої причини перетворюється на інфантильну, примхливу дитину. То він готовий приймати рішення і відповідальність з дуже серйозних питань (вимагає, щоб йому дозволили це робити), то виявляється абсолютно безвідповідальним у простих, давно обговорених речах (випрати шкарпетки і винести сміття). Раптом починають змінюватись звички, поведінка стає абсолютно іншою, манера розмовляти, міміка, жести - все міняється. З'являються нові інтереси, яким підліток віддається цілком, але незабаром так само швидко кидає їх і захоплюється чимось новим - як правило, під впливом однолітків.

Міжособистісні конфлікти - важкорозв'язні протиріччя, що виникає між людьми і викликане несумісністю їхніх поглядів, інтересів, цілей, потреб. Міжособистісний конфлікт може бути визначений як ситуація протистояння учасників, сприйманого і пережитого ними (або принаймні одним з них) як значуща психологічна проблема, яка потребує свого вирішення і викликає активність сторін, спрямовану на подолання виниклого протиріччя і вирішення ситуації в інтересах обох або однієї з сторін.

Міжособистісні конфлікти мають свої відмітні особливості, які зводяться до наступного:

1. У міжособистісних конфліктах протиборство людей відбувається безпосередньо, тут і зараз, на основі зіткнення їх особистих мотивів. Суперники стикаються віч-на-віч.
2. У міжособистісних конфліктах виявляється весь спектр відомих причин: загальних і приватних, об'єктивних і суб'єктивних.

3. Міжособистісні конфлікти для суб'єктів конфліктної взаємодії є своєрідним "полігоном" перевірки характерів, темпераментів, прояву здібностей, інтелекту, волі та інших індивідуально-психологічних особливостей.

4. Міжособистісні конфлікти відрізняються високою емоційністю і охопленням практично всіх сторін відносин між конфліктуєчими суб'єктами.

5. Міжособистісні конфлікти зачіпають інтереси не тільки конфліктуєчих, а й тих, з ким вони безпосередньо пов'язані або службовими, або міжособистісними відносинами.

Відносини з батьками несуть у собі ще один конфлікт. Коли дитина перебуває на ранній стадії розвитку, вона переживає найперший свій конфлікт, у якому заставляється довіра або недовіра до світу. Дитина, що звикла довіряти батькам, дружелюбна і товариська з іншими дорослими, з ним можна домовитись. І якщо батьки не роблять на нього зайвого тиску, зберігають дружні стосунки, конфлікт, як правило, згладжений, не заподіює підліткові зайвих переживань, не викликає бажання робити все навпаки. А от якщо в дитинстві дитина відчувала біль, відчуження, формується конфлікт або базова недовіра до світу. Така дитина, як правило, замкнута, нетовариська, мало кому довіряє, невпевнена в собі. Коли підходить пора підліткового віку, часто конфліктує, буває агресивною і дратівливою. Домовитися з ним буває дуже складно, тому що мало хто з дорослих має доступ до душі такого підлітка.

Прагнення бути незалежним проявляється, у першу чергу, у запереченні традицій, норм поведінки, способів подавати себе, манери вдягатися, прийнятих у суспільстві. Хоча, десь у глибині душі підліток відчуває потребу в авторитеті. Це протиріччя нерідко викликає особливо хворобливу реакцію у дорослих і служить додатковим каталізатором конфліктів. Поведінка підлітка, що зовні виглядає, як виклик, насправді є замаскованим бажанням приймати рішення і діяти самостійно. Якщо батьки неправильно зрозуміють зухвалу поведінку підлітка, у родині може початися справжня боротьба за владу. На певні дії підлітка потрібна абсолютно адекватна реакція батьків. Інакше далі ланцюгова реакція: бунт підлітка, порочне коло.

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
«Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку агропромислового
виробництва України в контексті інтеграції у світову економіку»**

Ситуація погіршується тим, що обидві сторони шукають і знаходять підкріплення бездоганності власної позиції. Батьки впевнені, що піклуються про здоров'я, безпеку і благополуччя своєї дитини. Підліток переконаний, що не збирався робити нічого поганого і негожого, але його не чують, не розуміють і не бажають з ним рахуватись.

Але й батьки, що будували відносини з дітьми й один з одним на основі любові та порозуміння і творчо вирішували завдання, буває почувають себе збентеженими, зіштовхнувшись з загостренням начебто благополучно вирішених конфліктів. Насправді, все те, чого батьки досягли раніше, всі ті якості особистості, які придбав підліток, нікуди не зникли. Не зникла і любов сина або дочки до батьків, потреба в батьківській участі й підтримці, що в цей період ще потрібніша і важливіша, ніж раніше.

Важливі і наслідки конфліктів. В залежності від особливостей самого конфлікту, його сили і значимості для підлітка, його психологічних характеристик, конфлікт переживається підлітком по-різному. Підлітки дуже сильно переживають, коли розуміють, що перебувають у відкритому конфлікті з іншою людиною. Перше бажання підлітка - ухилитися від конфлікту в надії, що він розв'яжеться сам собою. Якщо предмет конфлікту або залучені в нього люди значимі для старшокласника, то він може вдатися до двох основних стилів поведінки: пристосування (однобічна поступка) або компроміс (взаємна поступка). При цьому поступка по суті своїй спрямована скоріше на порятунок стосунків, а не на вирішення проблеми.

Результатом конфлікту може бути стрес, наслідки якого можуть бути для підлітка дуже критичними, аж до депресії та інших серйозних розладів. Якщо конфлікт вже привів підлітка в стан стресу, щоб уникнути негативних наслідків рекомендується дотримувати наступної лінії поведінки:

- не слід пред'являти підліткові багато претензій і перекладати на нього свої очікування;
- терпляче і уважно вислухати підлітка: якщо він здатний розповісти про свої проблеми, пояснити, що ще є надія і він зможе боротись;
- уникайте і запобігайте самопокарань, не заохочуйте його схильність до самозвинувачень;
- намагайтеся знаходити йому заняття поза домом;
- будьте доступні і завжди готові знайти час для спілкування з підлітком;
- звертайте увагу на позитивні якості підлітка, намагайтесь їх закріпити;
- стимулюйте заняття фізичними вправами і заохочуйте будь-які захоплення спортом;
- якщо підліток уникає вас і інших людей, якщо виходу із ситуації не видно, зверніться за професійною психологічною допомогою.

Якщо допомогти підліткові впоратися з його внутрішніми конфліктами і підтримувати вдома здорову, дружелюбну атмосферу, згодом це допоможе йому впоратися з більш серйозними конфліктами, які очікують його в майбутньому.

Відомо, яку велику роль у житті підлітка відіграють друзі. Але при цьому в жодному віці не виникає такої кількості проблем, зв'язаних з однолітками. Одні проводять з ними майже весь особистий час, чим викликають невдоволення батьків, інші цураються однолітків, не знають, як знайти з ними спільну мову, піддаються глузуванням. У третіх занадто часто трапляються конфлікти, сварки, які потім глибоко переживають. Для підлітка важливо не просто бути разом з однолітками, але й мати серед них задовільне становище: лідера, гарного товариша, авторитетного в якійсь справі. Часто саме неможливість домогтися бажаного становища і є причиною недисциплінованості.

Якщо в підлітка конфлікт з однолітками, або в класі його часто зачіпають однокласники, йому не допоможуть поради: "Не звертай уваги", "Не приймай близько до серця". Він не може не звертати уваги, і йому погано від сформованої ситуації. Не варто шукати винуватого в ситуації. Якщо звинуватити в ній підлітка, то в нього створиться відчуття, що й вдома його не розуміють, ситуація тільки погіршиться. Якщо ж звинуватити у всьому однолітків, їхня невихованість і безконтрольність, то підліток віддалиться від них, замкнеться на собі та своїх переживаннях, тобто ситуація знову не буде задовільна.

Якщо підліток плаче, в першу чергу важливо його вислухати, не поспішати з порадами. Важливо просто побути поруч, послухати, дати йому зрозуміти, що батьки йому дійсно співчують ("Я розумію, це ...", "Смутно, що з тобою відбулася така історія", "Я б теж розлютилась"). А потім, коли емоції стихнуть, спробувати все-таки розібратися, як можна виправити ситуацію. Бажано при цьому дати можливість підліткові самому подумати над різними варіантами, спробувати побачити їх наслідки. Найважливіше для підлітка в цій ситуації - можливість поговорити з батьками, бути почутим.

Позитивна психотерапія наголошує на цілісному баченні життя особистості (холістичний підхід) та оптимістичному сприйнятті її природи (позитивна концепція людини), з врахуванням всіх дійсних її складових. Не зважаючи на те, в якій сім'ї виховується дитина, повній чи дистантній. Уявлення, що Позитивна психотерапія - це психотерапія "лише про хороше", або уявлення, що своїм існуванням Позитивна психотерапія демонструє "негативність" інших напрямків психотерапії, є помилковими. Позитивна психотерапія – це «терапія реальністю», «здоровим глуздом».

Позитивна психотерапія - це мета-підхід, який спрямований як на психологічну допомогу (психотерапевтичний аспект), так і на виховання (педагогічний аспект), навчання дорослих (андрагогічний аспект), соціальну роботу (соціальний аспект), розвиток між-культурної свідомості (крос-культурний аспект), взаємодію та інтеграцію різних психотерапевтичних напрямків (інтер-дисциплінарний аспект).

Взагалі у позитивній психотерапії поняття «образ людини» тісно пов'язане із образом власне себе, але виникає і розвивається разом із людиною і характеризує якість гуманності (Воглер П, 1972). Визначається особистим досвідом взаємодії з основними та традиційними системами сім'ї (у вузькому та широкому змісті), суспільства, соціальної та етнічної групи тощо, релігійними, або науковими віруваннями – з одного боку і повсякденним зіткненням з постійно розвиваючою дійсністю з іншого. Щоб не заплутатись у даній концепції можна визначити три складові: 1) природа людини; 2) структура (модель) особистості; 3) теорія розвитку особистості.

Отже, відповідно до гіпотези Позитивної психотерапії, кожна людина хороша (добра, позитивна) за своєю природою і наділена всіма здібностями, які їй потрібно лише розвивати (Пезешкіана Х. 1998). Зовнішній світ створює умови та дає інструменти для саморозкриття та саморозвитку, подібно до того, як родючий ґрунт і підходящий клімат допомагають зерну перетворитися на дерево. Іншими словами, людина від природи є «чистою дошкою», на якій батьки і педагоги вписують власну мудрість та вислови...

Список літератури:

1. Абрамова Г.С. Вікова психологія. - М., 2001.
2. Андреев В.І. Основи педагогічної конфліктології. - М., 1995.
3. Анцупов А.Я. Профілактика конфліктів в шкільному колективі. М., Владос, 2003.
4. Білопільська А.М. Самосвідомість проблемних підлітків - М., 2007
5. Волков Б.С. Психологія підлітка. - М., 1994.
6. Гришина Н.В. Психологія підлітка. - СПб., 2005.
7. Катаєва - Венгер А.А Важкий вік: підлітки сьогодні - М., 2002.
8. Пезешкиан Н. Позитивная семейная психотерапия: семья как психотерапевт: Пер. с нем. – М.: Март, 1996. – 336 с.
9. Пезешкиан Х. Основы позитивной психотерапии. – Архангельск: Издательство Архангельского медицинского института, 1993. – 116 с.
10. Титаренко Г.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. – К.: Либідь, 2003. – 376с.

**ВЛИЯНИЕ ПОЗИТИВНОЙ ПСИХОТЕРАПИИ НА РЕШЕНИЕ
МЕЖЛИЧНОСТНЫХ КОНФЛИКТОВ В ПОДРОСТКОВОМ ВОЗРАСТЕ**

И.Е. Савченко, преподаватель ОП Национального университета биоресурсов и природопользования Украины «Нежинский агротехнический институт»

В статье рассматриваются основные причины возникновения межличностных конфликтов в подростковом возрасте и рассматриваются пути их преодоления с помощью метода позитивной психотерапии.

Ключевые слова: межличностный конфликт, внутриличностный конфликт, возрастной кризис, позитивная психотерапия, психотерапевтический аспект, педагогический аспект, андрагогический аспект, социальный аспект, межкультурное сознание (кросс-культурный аспект), интер-дисциплинарный аспект.

**EFFECT OF POSITIVE PSYCHOTHERAPY FOR SOLVING
INTERPERSONAL CONFLICT IN ADOLESCENCE**

I.Ye.Savchenko, teacher SS National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine «Nizhyn Agrotechnical Institute»

This paper examines the main causes of interpersonal conflict in adolescence and discusses possible solutions using the method of Positive Psychotherapy .

Key words: interpersonal conflict, intrapersonal conflict, crisis age, positive psychotherapy, psychotherapeutic aspect pedagogical aspect andragogical aspect, the social aspect, inter- cultural awareness (cross- cultural aspects), inter- disciplinary aspect.